

גליון מס' 370 פר' שמות
תש"פ שנה שביעית

גליון זה יו"ל לעילוי נשמת
אבי מורי הרב יוסף בהרה"ג בצלאל זאב ז"ל
ואמי מורתי אסתר בת ר' יעקב זאב ע"ה
תנצב"ה
נודב ע"י בנם הר"ר אליהו שפרן שליט"א

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

הנהגת שובבי"ם

האם רבנו עושה משהו בימי שובבי"ם?
זה הובא במשנה ברורה סי' תרפ"ה
סק"ח ובשו"ה סי' תרפ"ד סי"ג.
הענין הזה הוא של קבלה.
והיה משתמע מדברי רבינו כי הוא לא נהג להתענות, ולא שמע אצלם שנהגו בזה.
בעלי תשובה שואלין היום ימי שובבי"ם ובירושלים יש בליל שישי סדר שלם סביב השובבי"ם - לומדים בלילה ובבקר מתענים עד חצות האם לנסוע לשם, וזה לא על חשבון ביטול תורה? זה ענין. ומהו בכה"ג שזה יהיה על חשבון הלימוד? הלימוד חשוב יותר. (כל משאלותיך)

פנינים על הפרשה

וימררו את חייהם בעבודה קשה וגו' (א, יז)
שאלה: בספר "באר יוסף" הקשה על מה שאמרו במסכת פסחים (ל"ט, א) "מצוה בחזרת - תחילתו רך וסופו קשה", ומה לנו לזכור שתחילתו רך (שנשתעבדו להן ע"י שכר שהיו שוכרין אותן)? תשובה: זה מבאר לנו כיצד נעשה ל"כ מר, שהרי אי אפשר בפעם אחת לשעבד עם שלם, ולכן התחילו עם "תחילתו רך", ולכך מדגישים ומזכירים כיצד נעשה מר כל כך.

ואם בת היא וחייה" (א, יז)
שאלה: מה שייך זה לגזירה ולמה הוצרך לומר "אם בת היא וחייה"?
תשובה: אמר בדווקא שיחיו הבת, שאל"כ לא יקראו להם, כך כתבו המפרשים.
שאלה: שמעתי בשם הגר"ד סולובייצ'ק זצ"ל, שגם זה בכלל הגזירה שיחיו ויצטרכו לשאת גוים, ולכן "ויעש להם בתים" - בתי כהונה ומלכות, שכלל ישראל היה מתקיים גם בלי הצלתן של המיילדות, כי עבד ועכו"ם הבא על בת ישראל הולד ישראל אבל מלכות וכהונה לא היה.
תשובה: כך כתוב במדרש שהחייה הנקבות כדי שינשאו עם נכרים וע"ז ישארו בארץ ולא יעלו מן הארץ.

(דרך שיחה)

עלי שי"ח

רשימות אישיות מפנקסיו של תלמיד רבינו הגאון רבי יצחק שלמה בן שמואל קרלבוך זצ"ל, ממה שזכה לראות, לשאול ולשמוע במחיצת רבינו מרן שליט"א (תודתנו נתונה לאחינו הגאון רבי יחיאל שליט"א על מסירת הדברים לע"פ) פרק ה'

- מקפיד מאד על שרוולים ארוכים טענתו שיש שכחת התורה מפני זה. וכמו שאמרו חז"ל מה הטעם שנוהג עם שליח שלא יהיה ערום ק"ו כשיצא מרחם אמו לא יהיה ערום ואומר שכך ראוי מיום שנוהג גם לענין כיפה.
- שאלו על המאריך בתפילה ובכך מפסיד קדושה ואמנים האם נכון שיקצר בתפילתו - מו"ר ענה, לא, ושומע כעונה.
- שכח ולא אמר משיב הרוח מה עדיף לחזור מיד או לחכות למנין אחר, תשובה: לחזור מיד.
- אחד רוצה לכתוב קונטרס במוסר לחוק ידי הנדיבים לתרום עבור תורה בלשון אנגלית, מו"ר השיב, ח"ו! התורה לא ניתנה לגוים ורק בלשון הקודש יכול להדפיס והוסיף וסיפר שאחד רצה להדפיס שונה הלכות באנגלית ושאלו את הסטייפלר ואמר חס ושלום.
- מו"ר הרבה מעודדני ומשמח את לבי הנשבר, כשאני מגיע שואלני מה שלומך איך אתה מרגיש והשבתי 'כאן אני מרגיש מצוין' השיב, 'כאן אתה נח מכל הצרות'...
- והוא בענותנותו הגדולה כשצריך ספר מארון רחוק קורא לבנו שיביא לו. ואמרתי לו שאני יושב כאן כדי לשמשו, הושיט את ידו ואמר, תאמר שאתה מוחל בלב שלם שהנני משתמש בתלמיד חכם [א"ה, כאן רשם רבי שלמה זצ"ל, בפשטות: הוא לא חושב שאני ת"ח רק רוצה לעודדני].
- מו"ר עונה על מאות מכתבים על כל חלקי השו"ע ובקושי פותח ספרים כמעט אחד לאף ושאלו את מרן הגר"א"ל היתכן והשיב מה הפלא הרי לחנווני יש אלפי פריטים כהנות ולא פותח ספרים כדי לראות מחירם אלא הכל מונח בראשו כן אצל מרן שליט"א הוא חנווני בכל התורה כולה.
- כשגומר את המכתב מקפיד על סידורם כהן לוי ישראל וחוזר ומסדר שוב ושוב, שאלתי אותו איזה וקדשתו יש שהכנהים לא יודעים מזה והשיב אתה יודע! ויש עוד שיודעים.
- פלא פלאים מידת הסבלנות שלו בעניית מכתבים ובהשבת תשובות וברכות למאות שבאים ערב ערב ולא מתייאש לחזור שוב ושוב לאלה שיש על ידם שעון אתה אשה או איש וכאשר מוריד את השעון אומר עכשיו אני רואה שאתה איש.
- וכן לענין השרוולים חוזר ואומר שיהיה לך כסף לקנות שרוולים, ולענין הפאות זה מאד יפה למה אתה מתבייש ולפחות תשאיר עד הדלת וכשנשאל מה הרווח אם חוזרים להניח הפאות לאחר האוזן משיב כל דקה זה שווה.
- אחד סיפר שפעם הראשונה שנסע לשליחות עבור הישיבה הרב ברכו שיחזור עם מחיר הכרטיס וחזר עם המישים אלף דולר!! בפעם השני כשנסע הרב ברכו שיחזור עם 'מחיר הכרטיס ופרוטה' וחזר עם תשעים אלף דולר!! ועתה ברכו שיחזור עם 'מחיר הכרטיס ושתי פרוטות'...
- אחד סיפר שכאשר הרב אמר לו להוריד את השעון הכניסו לכיס וכאשר יצא החוצה רצה להחזירו לידו וראה שהרצועה נקרעה אמר שוב וודאי לא אתקן את הרצועה והרב שמח מאד, וכששאלו את הרב הרי גם מרן הגר"א"ל הולך עם שעון השיב, מלך שאני כמבואר ביו"ד.
- האם במזמור לדוד שמוזכר 26 פעמים שם ה' צריך לעמוד - לא שמענו.

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"ג, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושונ"ת מרבינו.

התלמוד הירוקי הי"ב פרק ה' - טוב לשמוע געזרת חכם

תמונה נדירה: פורים תשע"ג, עומס ההמונים שצבאו על הבית הביא לקריסה של טור (מימין התמונה) מארון הספרים בחדרו של רבינו. מכיון שפורים אסור במלאכה, המתינו למוצאי הפורים כדי לתקן את הארון.

כאן חובה עלינו להוסיף, כי באופן שיטתי, רבינו היה מעיר רק לבני ביתו או תלמידיו הקרובים שדאגה אחריות עליהם, אבל מעבר לכך כמעט לא העיר הערות, אלא א"כ דאגה שעוברים איסור או עוולה גדולה.

גם בבית הכנסת ובכולל בו למד, עיניו וליבו היו להעיר לעצמו ולא לבקר את הזולת, כמעט לא התערב לאחדים.

כיוצא בזה סח רבינו שליט"א, על הנהגתו רבו הגדול דבן של ישראל מרן בעל החזון איש ז"ע, שהיו דרכו שלא לבקר ולהעיר לאחדים זולת מה שהיה מוכרח מסיבה שהיא, מהטעם הזה, אין ללמוד מכל מיני הנהגות והלכות שנהגו בקרבתו או בנכותו, כי יתכן שלא היה ניהא ליה אבל לא היה מרבה בביקורת כלפי אחדים.

גם בשהותו בכולל אברכים, לא העיר הערות וביקורת. בתמונה הנדירה: רבינו שליט"א כאברך מן המניין בכולל אברכים 'חזון איש', מחפש ספר בארון הספרים.

חשוב להדגיש שוב ושוב: לפני שצועקים על הילד, צריך להתיישב שאכן המעשה הוא נורא כל כך, ושבאמת התוכחה תועיל,

בגיל הבוגר

לא ניכנס כאן להבדלי הגילים, אך מיותר לפרט כי לא הרי החינוך של הגיל הרך, כהרי החינוך של הנער המתבגר, וכילד גדול ממש. אידע באחד הימים, ואחד מבני רבינו – והוא כבר מעל גיל שלושים – איחד לתפילה. כשהסתיימה התפילה לחש לו רבינו בחינך, היה מגיע לך סטירה על האיחור, אבל לא תקבל אותה, עברת את הגיל...

רק 'היכי תמצו' לגרום שהילד יביא נחת... הנה במקורותינו אנו מוצאים כי ההתייחסות לחינוך הוא מטרה בפני עצמה, ומצוה ככל המצוות (ודאגה לעיל באחד הפרקים, שרבינו כותב בספרו על התורה שגם ילד שמתנהג כראוי צריך למצוא עילה לחנך אותו). וכך כותב רבינו (בספרו שונה הלכות סימן שמ"ג דין א') מצוה על האב לחנך בניו ובנותיו הקטנים במצוות... ובהמשך שם הוא מדגיש כי להפריש ולמנוע את הבן מעבירות ואיסורים, בודאי חייב (ודאגה היטב בטעמו דקרא ואתחנן ד"ה אז, ...מצוות תוכחה היא מצוה ככל המצוות והעוסק במצוה פטור מן המצוה...)

מהסיבה הזו, בכל הנוגע לחינוך הילדים, רבינו לא 'דיחם' ולא ויתר, כי במצוות אין שום ויתורים. הוא היה גוער ומייסר ילד שהתנהג לא כראוי, או שעשה איזה עוול שלא כדק, בין אדם להבירו או למקום, עד שהדבר עצמו תוקן.

הוא לא גער רק אם הילד עושה 'עבירה גדולה', אלא גם אם הילד לא נהג במנהג טוב שנהגו בביתם, רבינו היה מעיר על זה (אבל האוירה בבית היתה נוחה, דאגה במאמרים הבאים, דברים בזה מחתנא דבי נשיאה הגר"ש שטינמן).

הערות למקורבים בלבד

אלא, שכמו כל מצוה צריך לזכור שלא יצא שכרה בהפסדה, והיו כמה כללים במצוות התוכחה אותה קיים כלפי הילדים: (1) הוא היה מקפיד לגעור מיד, כדי שהילד יתקן את המעוות ויבין את אשד חטא, (2) הגערה היתה כשמה 'גערה' בתמצות ועניני (דאגה רש"י בראשית ד' ט"ז) מבלי לומר דרשות ארוכות ולהסביר בארוכה את חטאו של הילד...

והוא עובדא: פעם קרע אחד הנכדים הקטנים דף מאיזה ספר בארון הספרים בחדרו של רבינו.

כעבור כמה ימים ראה רבינו את בתו – אם הילד ואמר לה, אם הייתי רואה את הדבר מיד בשעת מעשה הייתי נותן לילד מכה לחנך אותו, והוא היה מבין על מה קיבל את המכה, אבל עכשיו שכבר עבר כמה ימים, אם אתן לו מכה הוא לא יבין על מה, וכבר אין בזה תועלת והדבר אסור... (ספר מנחת תורה).

כצפוי, המאמר הקודם הביא לתגובות רבות, הרבה מעוניינים להגיע לעיקר: כיצד לחנך, במקל או בנעם, בדיבור או במעשה, באמירה או שתוקה. מתי להגיב ומתי להעלים עין. ובכן, נשתדל לכתוב בתמצית, מכל דבר על קצה המזלג.

על שלשה דברים העולם עומד

תחילה נביא את שלושת היסודות מהם בונה רבינו את כלל עניני החינוך, והם: תוכחה, דוגמא אישית, יראת שמים ודקדוק הלכה.

וכך אמרו בעלי הדרשו: קול מרדא ודיח אין בהם איסור מעילה (פסחים דף כ"ו).

ובדרך צחות דרשו המגידים: בשלושה דברים על האדם לחנך את בניו: בקול, יוכיחם וינהיגם בקולו, האסור והמוותר. במרדא – כשהילדים רואים את התנהגותו, אין חינוך גדול מזה. ובריה = יראת שמים, כמו שכתוב (ישעיה י"ג ג') והריחו ביראת ה'. יראת שמים כולל תפילה, ושאר אופנים שיש להחדיד בהם יראת שמים.

ואז: הילדים ילכו בדרך הישר ולא יהיה בהם שום מעילה בתפקיד של האדם בעולמו ח"ו. (אגב, שלושה דברים אלו, משיבין דעתו של האדם (ברכות נ"ז ב') כי אכן, בחינוך הראוי נהיה האדם המחנך, וגם המחונך, מיושב שמח ורגוע.

בחינוך נכון, החניך מיושב, שמח ורגוע. תמונה נדירה בפרסום ראשון: חלק מילדי רבינו, עם חן לידות על פניהם.

כיצד מונחבין?

יודגש: בכל פעולה במשך היום הילד מתחנך. גם כשאוכל, ישן, לומד, מתפלל, משחק, הוא באמצע להתחנך, רק שלא כל הזמן ההורים צריכים להתערב, אבל עליהם להשיג כי אכן הוא מתנהג כראוי.

המטרה: חינוך

בתוך ביתו פנימה, רבינו לא העלים עין משום דבר שהיה נראה לו שלא כראוי. בניגוד לדעה הרווחת כי כל נושא החינוך הוא

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✡ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה - 4310